

Dames en Heren, bruikleengevers, vrienden, vriendinnen en familie van Hieron Pessers,

Ik vermoed dat, afgezien van de bruikleengevers, de vrienden en de familie, bijna niemand van U vóór vanmiddag een schilderij van Hieron Pessers heeft gezien, of zelfs - voordat de uitnodiging in de bus viel - ooit van hem gehoord had. Daarom vertel ik u graag iets over de man, die tussen 1975 en 2004 het wonderbaarlijke oeuvre schiep, waarvan u straks het grootste deel kunt bekijken.

Hieron Pessers stierf in 2004 op 65-jarige leeftijd. Hij begon te schilderen toen hij 36 was, na eerst een carrière in de modewereld gemaakt te hebben. In de laatste dertig jaar van zijn leven schiep hij een oeuvre van bijna veertig schilderijen. Als u de tentoonstelling ziet zult u begrijpen waarom hij gemiddeld een jaar nodig had voor een schilderij. Niet alleen zijn de schilderijen groot - twee bij twee-en-een-halve meter is geen uitzondering -, ze zijn ook uitermate detaillistisch geschilderd en er gingen veel studies en foto's aan vooraf.

Pessers begon zijn schilderscarrière in de jaren zeventig van de vorige eeuw. Het waren de hoogtijdagen van conceptuele, minimalistische en fundamentele schilderkunst. En Pessers wilde realisme. Hij moest zich het oude schildersambacht zelf meester maken. Geheel tegen de tekens van de tijd in, wilde Pessers in zo precies mogelijke voorstellingen *zijn* beeld van de wereld zichtbaar maken.

Op de tentoonstelling hangt een vroeg schilderij - uit 1980 - getiteld *Das Bild das ich jage*, het beeld dat ik najaag. De ikfiguur is een jonge man, die voor dicht groen gebladerte staat. Hij kijkt recht het schilderij uit en houdt een fotocamera voor zijn rechteroog: de schilder zoekt zijn beeld. Dit schilderij is een beginselverklaring: de kunstenaar jaagt allereerst op beelden. Beelden, waarmee hij zijn wereld oproept. Beelden ook, die hij vindt in de wereld buiten hem. Hij begeeft zich onder de mensen om ze te betrappen op hun hartstochten, ijdelheden en kwetsbaarheden.

In de Volkskrant van twee weken geleden citeert Remco Campert een beschrijving van het kunstenaarschap door de Vlaamse schrijver Maurice Gilliams, die regelrecht van toepassing is op het kunstenaarschap van Pessers. Ik lees het citaat voor:

'Zeg niet dat de dichter een bevangen en onschadelijk wezen is, dat hij bij voorbaat teeder en vermoeid naar het feest van de wereld kijkt. Hij bezit een insecten-instinct: gij hoort en ziet hem niet, doch overal en in alles wordt hij uwe verderfelijke aanwezigheid gewaar.'

Op de tentoonstelling zult u dat *feest van de wereld - La Dolce Vita* - in verschillende gedaantes tegenkomen. Soms zit de schilder zelf in de coulissen - wel *vermoeid*, maar niet *teeder* - naar zijn eigen voorstellingen te kijken, en overal is hij zich bewust van onze *verderfelijke aanwezigheid* .

In 1960 ging ik kunstgeschiedenis studeren in Amsterdam. Ik kwam uit Utrecht, waar ook Hieron op de middelbare school gezeten had, maar dat wist ik toen nog niet. Gevraagd naar mijn voorkeur voor eigentijdse schilders antwoordde ik tijdens een eerste werkcollege kunstgeschiedenis, dat ik de schilderijen van de Utrechtse schilder Pyke Koch prachtig vond, precies de schilder die Hieron als één van zijn voorbeelden beschouwde toen hij vijftien jaar later ging schilderen. Ik had toen onder het misprijzen van mijn studiebegeleiders mijn liefde voor Pyke Koch al lang verloochend. Mij was op dat eerste werkcollege immers direct duidelijk gemaakt dat het in de schilderkunst niet gaat om zoiets *banals* als een voorstelling, maar dat de

waarde van een goed schilderij gelegen is in de manier waarop de abstracte elementen van vorm, lijn en vooral kleur, als in een muziekstuk, samengesmeed zijn tot een overtuigende compositie.

In 1988, kocht het Stedelijk Museum het beeld *Ushering in Banality*, De banaliteit binnenhalen. Deze sculptuur van Jeff Koons is een in hout uitvergroot, oorspronkelijk porseleinen, varkentje, dat in de 18de eeuw als begeerlijke kunst gewaardeerd werd, maar dat in de twintigste eeuw tot kitsch was geworden. Twee blonde engeltjes en een varkenshoedertje duwen het grote roze kitsch varken de museumzalen van de twintigste eeuwse kunst in. Jeff Koons laat ons de schoonheid van de rococo, die in de kitsch was ondergedoken, herbeleven. Zelf zegt Jeff Koons daarover in een interview: *Smaak is tijdgebonden. Smaak ontstaat onder druk van de sociale klasse waartoe je behoort of wil behoren en: "geloof in je eigen smaak"*.

Pessers geloofde in zijn eigen smaak. Ook hij hield van de schoonheid van barokke beelden en zag die schoonheid terug in wat wij inmiddels kitsch waren gaan noemen. Zijn schilderijen worden met hun lijsten bijna barokke objecten. Voor die lijsten werkte hij samen met professionals: Nico Nijland en Antonio Romeu.

De overdaad van de barok trok Pessers onweerstaanbaar aan. *'Het reilen en zeilen van 'the rich and the beautiful' vervult me altijd met afgunst en verrukking'* zegt Pessers ergens in een interview. Pessers kwam zelf uit een niet onbemiddeld milieu van textielindustriëlen in Brabant. Zijn ambivalente gevoelens ten aanzien van *the rich and the beautiful* waren even intens als zijn verlangen naar eenvoud en ambachtelijkheid. Geheel volgens de romantische traditie, idealiseerde hij het landleven van de eenvoudige, hardwerkende en eerlijke boer. Dat we voor deelname aan de wereld van *the rich and the beautiful* - en aan de wereld in het algemeen - allemaal een masker moeten opzetten, daarvan was hij zich terdege bewust. Zijn eerste zelfportret - u ziet het direct als u de hal van het kasteel betreedt - heeft als titel: *Me, Myself and I*. Het is een drieluik, waarin we de kunstenaar éénmaal frontaal en tweemaal en profiel zien. Zijn gezicht verdwijnt achter een dikke laag schmink, als achter een masker.

In wezen was Pessers een romanticus op zoek naar de waarheid en de schoonheid achter het masker. Hij wist dat de *schoonheid haar gezicht verbrand had*, zoals Lucebert het verwoordde, maar hij bleef haar najagen, als een echte romanticus, en leed onder haar teloorgang. Dat verlies toont hij ons ook: het narrenschip 'de wereld' gaat naar de haaien, Madame de Pompadour verdwijnt in de vlammen, de balzaal rust op een fundament van doodskoppen.

Gelukkig is het niet allemaal kommer en kwel op zijn schilderijen. Als een volleerde clown verborg Pessers het verdriet van de wereld in voorstellingen vol komische en populaire details. Feestgangers krijgen varkenskoppen, een satanisch duiveltje geeft met groot plezier het wiel van een neerstortende zegenwagen nog een laatste zetje, bazuin-engeltjes houden een toneeldoek op en vrolijke, mollige, olifantjes bevolken de olifantenhemel. Sommige titels verwijzen naar populaire songs en bij één schilderij horen we ook echt een toepasselijke smartlap.

Naast Pyke Koch ging Pessers' belangstelling uit naar een groot aantal schilders. Allereerst was daar het werk van een tijdgenoot van Koch, de tante van Hieron, de schilderes Henriette Pessers. Pessers bezat een aantal schilderijen en tekeningen van haar in de trant van de nieuwe zakelijkheid van de jaren dertig. Op één van die tekeningen zien we hem zelf als een ernstig jongetje van een jaar of vijf, dat nog onbevangen - en zonder masker - de wereld inkijkt.

In het voetspoor van die jaren dertig bestudeerde Pessers de Italiaanse en Vlaamse primitieven. Gaandeweg zien we zijn belangstelling verschuiven naar de grote schilders van de 18de eeuw Goya en Fragonard. In hun schilderijen herkende Pessers de verwevenheid van de gruwelen en de feestelijkheden in de wereld.

Hieron Pessers overleed in 2004 in Antwerpen. Na zijn dood richtte een aantal vrienden de Stichting Hieron Pessers op. De stichting maakte een prachtige website met gegevens over leven en werk en wist haar doel, om het werk van Pessers grotere bekendheid te geven met deze tentoonstelling te verwezenlijken.

Dames en Heren, toen Jet van Dam van Isselt en Pim Vermeulen, en ik, vorig jaar rond deze tijd een eerste bezoek aan Ralph Keuning brachten om hem over het werk van Hieron Pessers te vertellen, reageerde hij onmiddellijk enthousiast en na een paar maanden was het ons duidelijk, dat we hier vandaag een tentoonstelling van zijn werk konden openen. Jet en Pim hebben als bestuursleden van de Stichting Hieron Pessers en kenners van het oeuvre heel veel werk verricht om de tentoonstelling bij elkaar te krijgen en de bijbehorende informatie te leveren. We mogen de Stichting Hieron Pessers en de bruikleengevers dankbaar zijn voor hun onbaatzuchtige medewerking aan de tentoonstelling. De medewerkers van dit museum verdienen alle lof voor hun stipte en nauwkeurige realisatie van de tentoonstelling en het bijbehorende drukwerk.

Tot slot:

Hieron Pessers zou meer dan tevreden zijn geweest met deze tentoonstelling in Kasteel Het Nijenhuis. Schreef hij immers niet zelf over een tentoonstelling van zijn werk in 1994 in het museum van Cordoba in Argentinië:

Ik ben vandaag in de wolken. Ik heb een 19de eeuwse villa gevonden, half herenhuis, half paleis, gelegen in een dennenbos en heel toepasselijk Chateau Carreras genaamd.

Tegen de directeur zei ik: "Mijn schilderijen zullen heel gelukkig zijn in hun nieuwe omgeving - inderdaad zij zijn ervoor geschapen".

En met deze woorden van de kunstenaar verklaar ik zijn tentoonstelling *Dolce Vita* voor geopend.

Liesbeth Brandt Corstius, Kasteel het Nijenhuis, Heino.
23 maart 2013